

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Štiti naša prava
širom Evrope

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

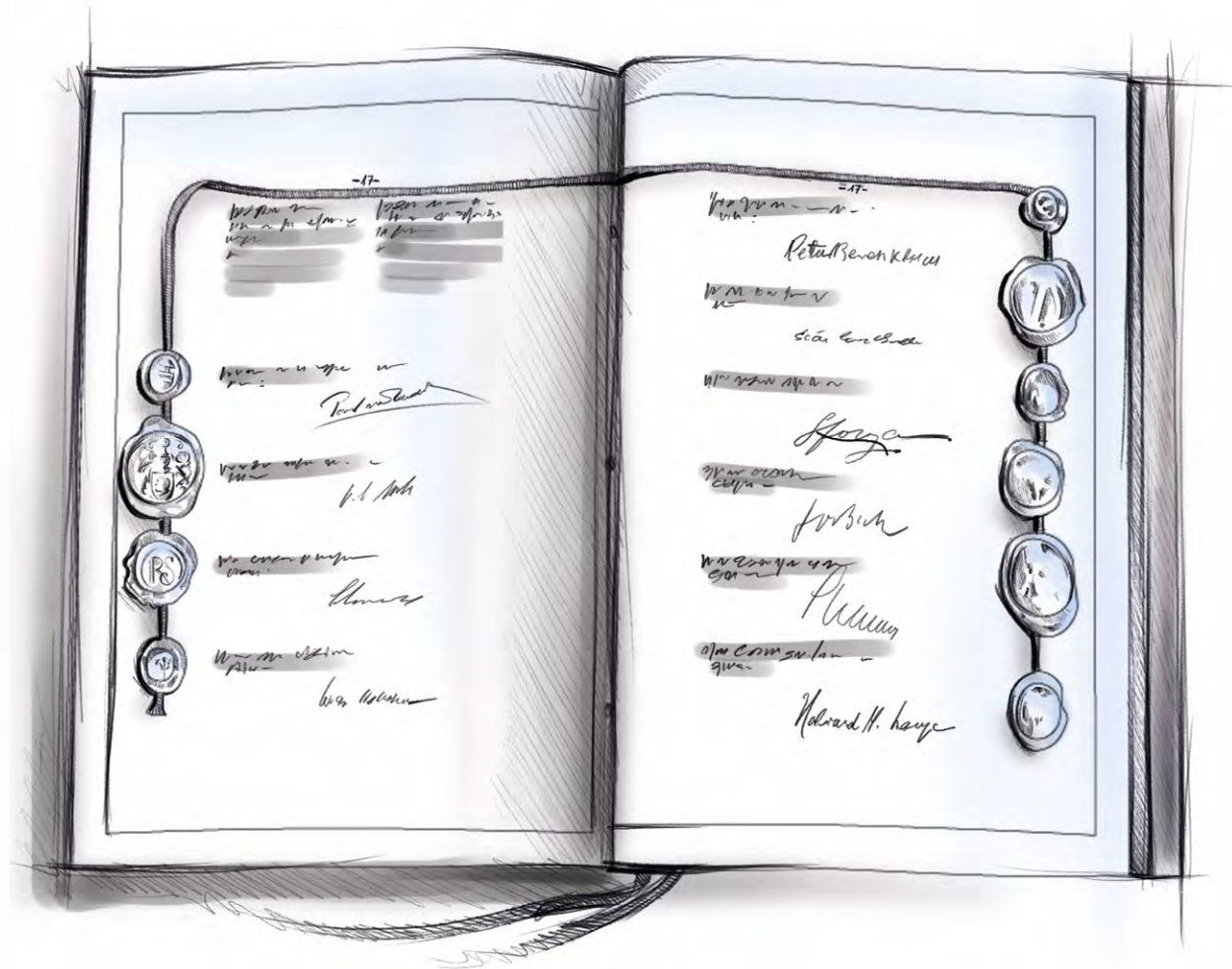
ŠTO JE EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA?

Evropska konvencija o ljudskim pravima je međunarodni ugovor koji štiti prava i slobode preko 700 miliona Evropljana. Dokument obezbjeđuje zaštitu u oblastima kao što su život, sloboda, pravično suđenje i sloboda misli.

46 država članica Savjeta Evrope dužno je da poštuje odredbe Konvencije, a njene principe sprovodi Evropski sud za ljudska prava u Strazburu, u Francuskoj.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

- ▶ usvojena je 1950. godine i;
- ▶ štiti osnovna prava.
- ▶ 16 protokola uz Konvenciju mijenja i dopunjuje njen izvorni tekst.

KLJUČNE ZAŠTITE I ZABRANE U SKLADU S KONVENCIJOM

Prava i slobode

- ▶ Pravo na život i sigurnost
- ▶ Sloboda izražavanja i okupljanja
- ▶ Sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti
- ▶ Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života
- ▶ Pravo na pravično suđenje
- ▶ Pravo glasa i kandidovanja na izborima

Zabrane

- ▶ Mučenje
- ▶ Prinudni rad
- ▶ Smrtna kazna
- ▶ Diskriminacija
- ▶ ili nezakonito lišenje slobode

PRAVO NA ŽIVOT

(Član 2)

Ovim pravom osigurava se da je svačiji život zaštićen zakonom. Države su dužne da spriječe gubitak života, bez obzira na to da li se radi o posljedici krivičnih djela, nebezbednih uslova rada, ambijentalnih hazarda ili drugih opasnosti.

U ovom tekstu, „Sud“ se odnosi na Evropski sud za ljudska prava, a „Konvencija“ na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

Primjeri slučajeva

Meken (McCann) i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva (1995): Ovaj slučaj odnosio se na smrtonosno ranjavanje trojice osumnjičenih pripadnika Irske republikanske armije (IRA) od strane britanskih snaga bezbjednosti na Gibraltaru. Evropski sud za ljudska prava presudio je da, iako su vojnici postupali prema naređenjima, planiranje i kontrola operacije nijesu imali neophodne mjere zaštite kojima bi se spriječio gubitak života. Ova presuda naglasila je obavezu država da svedu na minimum upotrebu smrtonosne sile u bezbjednosnim operacijama.

Renold (Renolde) protiv Francuske (2008): Sud je utvrdio kršenje prava na život kada su francuske vlasti propustile da zaštite zatvorenika s poznatim problemima u domenu mentalnog zdravlja, koji je izvršio samoubistvo u pritvoru. Slučaj je doveo do poboljšane zaštite ranjivih pritvorenika širom Evrope.

Brinket (Brincat) i drugi protiv Malte (2014): Malteški radnici bili su izloženi azbestu u državnim brodogradilištima, što je rezultiralo smrtnim slučajevima i bolestima. Presuda je rezultirala većom obavezom država da zaštite pojedince od ambijentalnih opasnosti.

Kanavakiulo (Cannavacciuolo) i drugi protiv Italije (2025): Podnosioci predstavke živjeli su u regionu Kampanja, koji je decenijama bio izložen široko rasprostranjenom i nekontrolisanom odlaganju toksičnog otpada. Sud je utvrdio da italijanske vlasti nijesu pažljivo postupale u vezi s ovim sistematskim i dugotrajnim zagađenjem te da nijesu preduzele sve potrebne korake za zaštitu života podnosilaca predstavke.

ZABRANA MUČENJA I NEČOVJEČNOG POSTUPANJA

(Član 3)

Mučenje, nečovječno postupanje i ponižavajuće kažnjavanje zabranjeni su u svim okolnostima, uključujući i tokom ratnih dešavanja ili istraga terorizma. Države moraju istražiti tvrdnje o zlostavljanju i pozvati počinioce na odgovornost.

Primjeri slučajeva

Tajrer (Tyrer) protiv Ujedinjenog Kraljevstva (1978): Učenik koji je bio podvrgnut fizičkom kažnjavanju po nalogu suda tvrdio je da mu je to povrijedilo dostojanstvo. Sud je utvrdio da „šibanje prutom“ predstavlja ponižavajuće postupanje prema članu 3, uspostavljajući presedan protiv fizičkog kažnjavanja.

Sadi (Saadi) protiv Italije (2008): Deportacija muškarca u Tunis, gdje se suočavao s rizikom od mučenja, bila je blokirana, što ilustruje snagu Konvencije da zaštiti od zlostavljanja.

Vinter i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva (2013): Sud je presudio da doživotne kazne zatvora bez mogućnosti uslovnog otpusta krše član 3, osim ako ne postoji mehanizam za preispitivanje kazne i razmatranje puštanja na slobodu.

Bujid (Bouyid) protiv Belgije (2015): Policijski službenici su tokom ispitivanja šamarali dvojicu braće, čime su im povrijedili dostojanstvo. Sud je naglasio dužnost sprovođenja zakona uz poštovanje osnovnih prava pojedinaca.

U ovom tekstu, „Sud“ se odnosi na Evropski sud za ljudska prava, a „Konvencija“ na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

ZABRANA ROPSTVA I PRINUDNOG RADA

(Član 4)

Države su dužne da garantuju praktičnu i efikasnu zaštitu pojedinaca od ropstva i prinudnog rada. Vojna služba, rad u zatvoru, služba nametnuta u slučajevima vanredne situacije ili katastrofe i uobičajene građanske dužnosti ne smatraju se ropstvom ili prinudnim radom.

Primjeri slučajeva

Silijadin (Siliadin) protiv Francuske (2005): Utvrđeno je da se kućna pomoćnica iz Togoa koja je bila primorana da radi bez plate i zakonske zaštite nalazila u ropskom položaju. Sud je presudio da Francuska nije uspjela da obezbijedi efikasne mjere zaštite od ropstva, snažeći zaštitu iz člana 4.

S. M. protiv Hrvatske (2020): Utvrđeno je da je hrvatska državljanka prisiljena na prostituciju bila žrtva trgovine ljudima. Sud je presudio da Hrvatska nije sprovela efikasnu istragu, ističući da unutrašnja trgovina ljudima potpada pod član 4.

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

(Član 5)

Države moraju zaštititi pojedince od nezakonitog ili proizvoljnog lišenja slobode. Pritvor je dozvoljen samo u strogo definisanim situacijama. Svako ko je pritvoren ima pravo na to da sud brzo preispita njegovo pritvaranje, da ospori zakonitost pritvora i da dobije odštetu ako se utvrdi da je pritvor bio nezakonit.

Primjeri slučajeva

Fromelt (Frommelt) protiv Lihtenštajna (2004): Sud je ispitivao produženje pritvora bez mogućnosti da pritvorenik ili njegov advokat iznesu svoje argumente. Utvrđeno je da je takvim postupanjem prekršen član 5 stav 4, uz ukazivanje na neophodnost efikasne sudske revizije i prava na osporavanje pritvora.

Şahin Alpaj (Şahin Alpay) protiv Turske (2018): Ovaj slučaj odnosio se na pritvaranje novinara nakon pokušaja puča 2016. godine. Sud je presudio da je pritvor bio nezakonit i proizvoljan, ističući da lišenje slobode mora biti zasnovano na dovoljnim dokazima i zakonitim osnovama i da mora biti podložno sudskom nadzoru.

Selahatin Demirtaş (Selahattin Demirtaş) protiv Türkiye (br. 4) (2025): Ovaj slučaj odnosio se na pritvaranje političke ličnosti. Sud je presudio da je pritvor bio proizvoljan, ukazujući na značaj sudskog nadzora i zabranu pritvora iz političkih razloga.

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

(Član 6)

Svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu pred nepristrasnim sudom. Navedeno uključuje pretpostavku nevinosti, pravo na branioca i mogućnost žalbe na odluke.

Primjeri slučajeva

Stil i Moris (Steel and Morris) protiv Ujedinjenog Kraljevstva (2005): Mekdonalds je tužio dvojicu aktivista za klevetu u predmetu koji je postao poznat kao slučaj „Meklibel“. Sud je utvrdio da je Ujedinjeno Kraljevstvo prekršilo član 6 time što nije pružilo pravnu pomoć, jer podnosioci zahtjeva nijesu bili u mogućnosti da izgrade efikasnu odbranu od moćne korporacije.

Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva (2016): Tokom istraga terorizma, osumnjičenima je bio uskraćen pristup braniocu tokom ranog ispitivanja. Sud je presudio da je time prekršeno njihovo pravo na pravično suđenje.

Denisov protiv Ukrajine (2018): Sudija smijenjen sa svoje funkcije tvrdio je da je odluka bila nepravedna. Sud je utvrdio da su prekršene proceduralne garancije nepristrasnosti.

Juksel Jalčinkaja (Yüksel Yalçinkaya) protiv Türkiye (2023): Podnosilac predstavke osuđen je za članstvo u terorističkoj organizaciji na osnovu toga što je koristio aplikaciju za šifrovane poruke „ByLock“. Sud je utvrdio da je u postupku bilo ozbiljnih nedostataka jer podnosiocu predstavke nije omogućen dovoljan pristup podacima ByLock-a koji se na njega odnose.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I PORODIČNOG ŽIVOTA

(Član 8)

Članom 8 garantuje se privatnost pojedinaca, uključujući njihov dom, prepisku i porodični život, dok se od država zahtijeva da ta prava zaštite od vanjskih prijetnji.

Primjeri slučajeva

Marks (Marckx) protiv Belgije (1979): Sud je utvrdio da belgijski zakoni koji tretiraju djecu rođenu van braka drugačije od druge djece krše član 8 i član 14 Konvencije. Ovaj slučaj redefinisao je prava nasljeđivanja i porodična prava širom Evrope.

Dadžeon (Dudgeon) protiv Ujedinjenog Kraljevstva (1981): Ovaj slučaj dekriminalizovao je homoseksualnost u Sjevernoj Irskoj. Sud je utvrdio da kriminalizacija konsenzualnih istopolnih veza krši pravo na poštovanje privatnog života iz člana 8.

Fon Hanover (Von Hannover) protiv Njemačke (2004): Princeza Karolina od Monaka nastojala je da spriječi paparace u objavljivanju privatnih fotografija. Sud je presudio u njenu korist, pojačavši zaštitu privatnosti čak i za javne ličnosti.

Barbulesku (Bărbulescu) protiv Rumunije (2017): Čovjek je otpušten zbog korišćenja poslovne mejl adrese za privatne poruke. Sud je utvrdio da praćenje njegove komunikacije bez jasnih zaštitnih mjera krši njegova prava na privatnost. Ovaj slučaj razjasnio je balans između nadzora poslodavca i privatnosti zaposlenih.

SLOBODA MISLI, SAVJESTI I VJEROISPOVIJESTI

(Član 9)

Član 9 štiti slobodu ispovijedanja vjere privatno ili javno, kao i pravo na promjenu vjere. Države se ne smiju miješati u unutrašnje poslove vjerske zajednice.

Primjeri slučajeva

Hasan i Čauš (Hasan and Chaush) protiv Bugarske (2000): Sud se bavio miješanjem države u imenovanje glavnog muftije muslimanske zajednice. U tom smislu, ukazano je na obavezu države da ostane neutralna u vjerskim pitanjima i da zaštiti autonomiju vjerskih zajednica.

Lautsi protiv Italije (2011): Sud je prvobitno presudio da prikazivanje raspeća u učionicama javnih škola krši princip neutralnosti prema članu 9. Međutim, nakon žalbe Velikom vijeću, utvrđeno je da ta praksa spada u kulturni kontekst Italije i da ne predstavlja kršenje.

S.A.S. protiv Francuske (2014): Podnosilac predstavke, muslimanka, osporila je francuski zakon kojim se zabranjuje skrivanje lica na javnim mjestima, tvrdeći da joj se njime zabranjuje nošenje vela koji potpuno prekriva lice. Sud je utvrdio da u ovom slučaju nije bilo kršenja člana 9, budući da je mjera težila legitimnom cilju obezbjeđivanja uslova suživota u francuskom društvu.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

(Član 10)

Sloboda izražavanja mišljenja i kritike od ključnog je značaja u demokratiji. Član 10 štiti pravo na dijeljenje ideja i informacija, a istovremeno razmatra i odgovornosti, kao što je poštovanje prava drugih. Medijima se pruža posebna zaštita kako bi se osigurala ova sloboda.

Primjeri slučajeva

Lopes Gomes da Silva protiv Portugala (2000): Novinar osuđen za klevetu u odnosu na političara tvrdio je da mu je prekršena sloboda izražavanja. Sud je presudio u korist zaštite slobode štampe.

Tajms njuzpejpers (Times Newspapers) Ltd. protiv Ujedinjenog Kraljevstva (2009): Sud se bavio arhiviranim onlajn člancima koji su uključivali defamatorne navode. Presuđeno je da održavanje takvih arhiva, u principu, ne predstavlja kršenje slobode izražavanja, ali je Sud naglasio potrebu za pronalaženjem balansa između medijskih prava i zaštite ugleda, na primjer, dodavanjem upozorenja arhiviranim člancima ili njihovog ažuriranja.

Kovesi (Kövesi) protiv Rumunije (2020): Sud je presudio da je smjena glavne državne tužiteljke Rumunije za borbu protiv korupcije zbog toga što je kritikovala zakonodavne reforme povrijedila njeno pravo na izražavanje legitimnih bojazni u pogledu nezavisnosti pravosuđa.

Buton (Bouton) protiv Francuske (2022): Sud je utvrdio povredu člana 10 u ovom predmetu koji se odnosio na aktivistkinju pokreta Femen koja se u crkvi pojavila u toplesu u znak protesta protiv stava katoličke crkve po pitanju abortusa. Sud je našao da je, iako države mogu štiti vjerska osjećanja, izricanje krivične sankcije u ovom kontekstu bilo nesrazmjerno te da je na taj način došlo do povrede slobode izražavanja.

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

(Član 11)

Svako može mirno da se okuplja i pridruži grupama ili udruženjima, uz ograničenja dozvoljena samo radi zaštite javne bezbjednosti, reda ili prava drugih.

Primjeri slučajeva

Ramazanova i drugi protiv Azerbejdžana (2007): Vlasti su odlagale registraciju nevladine organizacije (NVO) koja se zalaže za ranjive zajednice. Sud je utvrdio da je takvo postupanje potkopalo pravo na slobodu udruživanja.

Demir i Bajkara (Demir and Baykara) protiv Turske (2008): Podnosioci predstavke, opštinski službenici, osnovali su sindikat koji je zaključio kolektivni ugovor s lokalnim vlastima. Sporazum je kasnije poništen s retroaktivnim dejstvom, a njihova sindikalna prava su ograničena. Sud je utvrdio da je ovo miješanje potkopalo i pravo na osnivanje sindikata i pravo na učešće u kolektivnom pregovaranju.

Lucenko i Verbicki (Lutsenko and Verbytskyi) protiv Ukrajine (2021): Ovaj slučaj nastao je zbog suzbijanja mirnih protesta tokom ukrajinskog Euromajdana. Sud je presudio da zloupotrebe usmjerene na zastrašivanje demonstranata krše njihovo pravo na slobodu okupljanja.

Hampert (Humpert) i drugi protiv Njemačke (2023): Podnosioci predstavke, nastavnici sa statusom državnih službenika, bili su disciplinski kažnjeni zbog učešća u štrajkovima tokom radnog vremena. Sud je utvrdio da u ovom slučaju nije bilo kršenja člana 11, prihvativši da je njemačka zabrana štrajka za nastavnike sa statusom državnih službenika imala za cilj obezbjeđivanje adekvatnog funkcionisanja javne uprave, uključujući sektor obrazovanja.

PRAVO NA SKLAPANJE BRAKA

(Član 12)

Svako može da sklopi brak i osnuje porodicu u skladu s nacionalnim zakonima, bez diskriminacije. Član 12 odnosi se na brak između muškarca i žene. Sud nije proširio ovo pravo na istopolne brakove, ostavljajući odluku o legalizaciji takvih brakova pojedinačnim državama.

Primjer slučajeva

Šalk i Kopf (Schalk and Kopf) protiv Austrije (2010): Sud je ispitivao slučaj istopolnog para kome je uskraćeno pravo na sklapanje braka prema austrijskom zakonu. Presuđeno je da član 12 štiti pravo na sklapanje braka u tradicionalnom smislu (između muškarca i žene) te da države imaju diskreciono pravo da prošire brak na istopolne parove. Treba napomenuti i to da su istopolni brakovi zakonski dozvoljeni u Austriji od 1. januara 2019. godine, nakon presude Vrhovnog suda u tom pravcu.

ZABRANA DISKRIMINACIJE

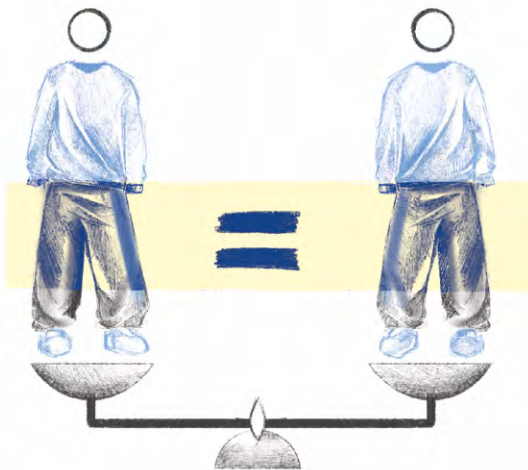
(Član 14, kao i Protokol br. 12 uz Konvenciju)

Zabrana diskriminacije znači potvrđivanje principa jednakosti, koji kaže da se sva ljudska bića rađaju i ostaju jednaka u pravima i dostojanstvu, bez obzira na boju kože, pol ili seksualnu orijentaciju, jezik, politička i vjerska uvjerenja ili porijeklo.

Primjeri slučajeva

D.H. i drugi protiv Češke Republike (2007): Sud je presudio da je raspoređivanje romske¹ djece u specijalne škole na osnovu jezičkih testova diskriminatorno. Ovaj slučaj istakao je potrebu za rješavanjem sistemske nejednakosti u obrazovanju.

Agdgomelašvili i Japaridze (Aghdgomelashvili and Japaridze) protiv Gruzije (2020): Tokom racije na organizaciju lezbejki, gejeva, biseksualaca i transrodnih osoba (LGBT), policijski službenici su prijetili i ponižavali podnosiocima predstave na osnovu njihove seksualne orijentacije. Sud je utvrdio kršenja člana 3 i člana 14, čime je ojačao zaštitu od diskriminacije na osnovu seksualnog opredjeljenja.

Budinova i Čaprazov (Budinova and Chaprazov) protiv Bugarske (2021): U ovom slučaju, Sud je utvrdio kršenje člana 14 zbog toga što bugarski sud nije obezbijedio nadoknadu štete Romima zbog diskriminatornih javnih izjava koje je dao lider jedne političke stranke.

Basu protiv Njemačke (2022): Sud je utvrdio kršenje člana 14 kada vlasti nijesu efikasno istražile navode o rasnom profilisanju od strane policije tokom provjere identiteta u vozu.

ZAŠTITA IMOVINE

(Član 1 Dodatnog protokola uz Konvenciju)

Države moraju poštovati pravo na neometano uživanje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom, uključujući i pravičnu nadoknadu.

Primjer slučajeva

Papamikalopulos (Papamichalopoulos) i drugi protiv Grčke (1993): U ovom slučaju, kršenje prava na neometano uživanje imovine utvrđeno je nakon de fakto eksproprijacije parcele koju je država konfiskovala i predala mornarici za vojnu bazu.

¹Termin „Romi i putnici“ koristi se u Savjetu Evrope da bi obuhvatio širok dijapazon grupa obuhvaćenih radom Savjeta Evrope u ovoj oblasti: s jedne strane tu su a) Romi, Sinti/Manuši, Kale, Kaale, Romaničali, Bejaši/Rudari; b) Balkanski Egipćani (Egipćani i Aškalije); c) Istočne grupe (Dom, Lom i Abdal); a, s druge strane, grupe kao što su Putnici, Jeniši i populacije opisane administrativnim terminom „Gens du voyage“, kao i lica koja se identifikuju kao Cigani. Ova fusnota data je u svrhu pojašnjenja, a ne kao definicija pojmova Romi i/ili Putnici.

PRAVO NA OBRAZOVANJE

(Član 2 Dodatnog protokola uz Konvenciju)

Svako ima pravo na obrazovanje u skladu sa zakonom, a roditelji imaju pravo da se postaraju da njihova djeca dobiju obrazovanje u skladu s njihovim vjerskim i filozofskim uvjerenjima.

Primjer slučajeve

Folgero (Folgerø) i drugi protiv Norveške (2007): Sud je utvrdio da obavezna vjerska i etička nastava u javnim školama u Norveškoj krši Član 2 Dodatnog protokola uz Konvenciju jer sistem djelimičnog izuzeća nije u dovoljnoj mjeri štitio pravo roditelja da obrazuju svoju decu u skladu s njihovim vjerskim uvjerenjima.

PRAVO NA SLOBODNE IZBORE

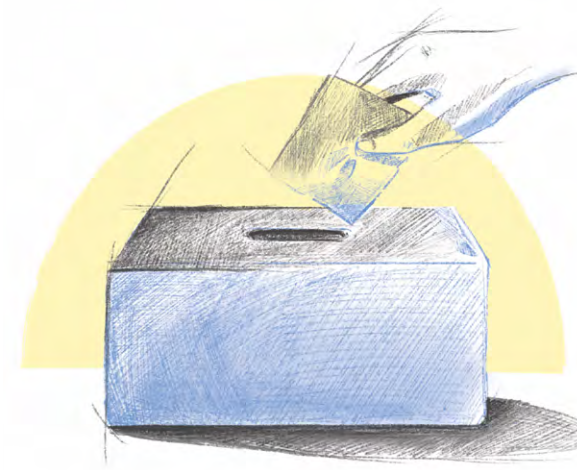
(Član 3 Dodatnog protokola uz Konvenciju)

Države moraju garantovati slobodne i poštene izbore u razumnim intervalima, starajući se da građani mogu birati svoje predstavnike kroz istinski demokratski proces.

Primjeri slučajeve

Podkolzina protiv Letonije (2002): Žena je diskvalifikovana iz postupka kandidovanja za parlament zbog testa poznavanja jezika. Sud je utvrdio da je ovo postupanje bilo diskriminatorno te da je prekršilo njeno pravo da se kandiduje na izborima, prema članu 3 Dodatnog protokola.

Hirst protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 2) (2005): Sud je utvrdio da opšta zabrana glasanja zatvorenika u Ujedinjenom Kraljevstvu krši član 3 Dodatnog protokola uz Konvenciju, potvrđujući značaj principa proporcionalnosti u ograničavanju prava glasa.

UKIDANJE SMRTNE KAZNE

(Protokoli br. 6 i 13 uz Konvenciju)

Ukidanje smrtne kazne jedan je od uslova za članstvo u Savjetu Evrope (Protokol br. 6). Danas je smrtna kazna u mirnodopsko vrijeme ukinuta širom Evrope. U skladu s Protokolom br. 13 uz Konvenciju, ukidanje smrtne kazne važi čak i u vrijeme rata.

Primjeri slučajeva

Odžalan (Öcalan) protiv Turske (2005): Vođa Kurdistanske radničke partije osuđen je na smrt nakon nepravednog suđenja. Sud je presudio da je takvo postupanje prekršilo njegova prava, što je doprinijelo konačnom ukidanju smrtne kazne u Turske u mirnodopsko vrijeme.

Bader i Kanbor protiv Švedske (2005): Sirijac se suočio s deportacijom nakon što mu je izrečena smrtna kazna u njegovoj matičnoj zemlji. Sud je utvrdio da bi takvo postupanje prekršilo njegovo pravo na život i zabranu mučenja.

„ŽIVI INSTRUMENT“ - PRILAGOĐAVANJE NOVIM IZAZOVIMA

Konvencija se razvija kroz sudsku praksu Suda, baveći se savremenim pitanjima kao što ona navedena u tekstu niže.

Mjere kojima se blokira pristup internetu

Sud je 2012. godine utvrdio da je došlo do kršenja člana 10 (sloboda izražavanja) Konvencije u slučaju *Ahmet Jildirim (Ahmet Yıldırım) protiv Turske*, kada je privremena naredba turskog suda nenamjerno blokirala pristup velikom broju veb-sajtova trećih strana pohranjenih na hosting servisu kompanije Gugl (Google), pored predmetnog veb-sajta.

Odgovornost internet portala za anonimne komentare koje objavljuju njihovi korisnici

Sud je 2015. godine našao da nije bilo kršenja člana 10 Konvencije (sloboda izražavanja) u slučaju *Delfi AS protiv Estonije*. Kompanija podnosilac predstave, koja je upravljala jednim od najvećih informativnih portala u Estoniji, proglašena je odgovornom za uvredljive komentare koje su čitaoci objavili o jednom onlajn članku. Sud je zauzeo stav da je u pitanju bilo opravdano i srazmjerno ograničenje slobode izražavanja, naglašavajući da su komentari bili očigledno nezakoniti i veoma uvredljivi te da Delfi nije dovoljno brzo reagovao da ih ukloni i da skromna izrečena kazna nije bila pretjerana.

Zadržavanje biometrijskih podataka

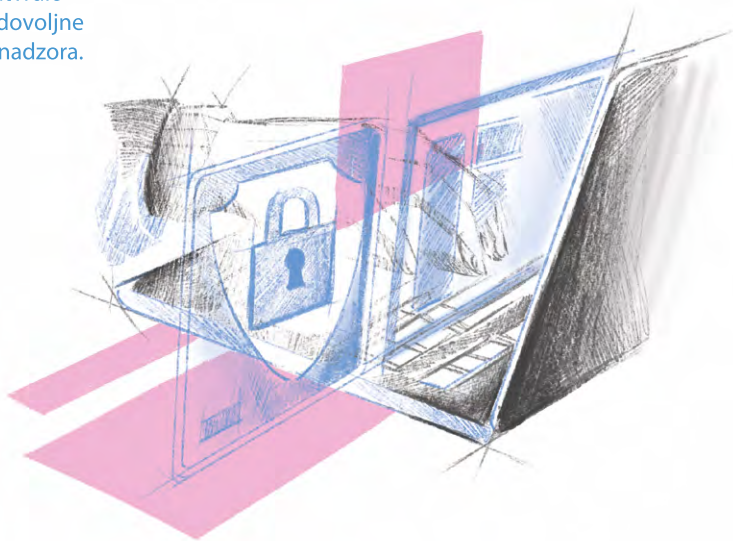
U odluci iz 2020, Sud je utvrdio povredu člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) u slučaju *Trajkovski i Čipovski (Chipovski) protiv Sjeverne Makedonije*, našavši da je vremenski neograničeno zadržavanje DNK profila osuđenih lica od strane vlasti nesrazmjerno.

Pritvor migranata

Sud je 2021. godine utvrdio da je došlo do kršenja člana 3 (zabrana mučenja) i člana 5 Konvencije (pravo na slobodu i sigurnost) u slučaju *R.R. i drugi protiv Mađarske*, gdje su podnosioci predstavke boravili u tranzitnoj zoni nekoliko mjeseci, pri čemu domaće zakonodavstvo nije pružalo ni strogo definisan zakonski osnov niti maksimalno trajanje takvog pritvora.

Digitalna privatnost

U slučaju *Big brader voč (Big Brother Watch) i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* iz 2021. godine, Sud je utvrdio da je došlo do kršenja člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) i člana 10 Konvencije (sloboda izražavanja) nakon što su se podnosioci predstavke, novinari i nevladine organizacije, žalili na obim i razmjere programa elektronskog nadzora koje sprovodi Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Konkretno, Sud je utvrdio da tužena država nije uspjela da obezbijedi dovoljne mjere zaštite u okviru sistema elektronskog nadzora.

Sloboda objavljivanja djela koja prikazuju istopolne veze

Sud je 2023. godine utvrdio da je došlo do kršenja člana 10 Konvencije (sloboda izražavanja) u predmetu *Makat (Macatè) protiv Litvanije*. Knjiga bajki za djecu koja prikazuje istopolne veze privremeno je suspendovana, a kasnije je označena kao štetna za djecu mlađu od 14 godina. Sud je zaključio da ove mjere nijesu imale legitiman cilj te da su neopravdano ometale prava autora i čitalaca.

Prava iz domena životne sredine

Sud je 2024. godine utvrdio da je došlo do kršenja člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) u slučaju *Ferajn klima seniorinnen švajc (Verein Klima Seniorinnen Schweiz) i drugi protiv Švajcarske*. Grupa starijih žena i njihovo udruženje žalili su se da nedovoljne vladine akcije za ublažavanje klimatskih promjena ugrožavaju njihovo zdravlje i kvalitet života.

Sud je utvrdio da član 8 pokriva pravo na efikasnu zaštitu od negativnih efekata klimatskih promjena i utvrdio da Švajcarska nije ispunila svoje obaveze, uključujući i time što nije postavila odgovarajuća ograničenja emisije gasova staklene bašte ili nije ispunila prethodne ciljeve smanjenja.

Suočavanje sa zdravstvenim krizama

Sud je 2024. godine utvrdio da nije došlo do kršenja člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) u slučaju *Paskineli (Pasquinelli) i drugi protiv San Marina* u vezi s uvođenjem mjera iz domena radnih prava zdravstvenim i socijalnim radnicima zbog odbijanja vakcinacije protiv Kovida-19.

Zaštita migranata od „prisilnog vraćanja po prelasku granice“

Sud je 2025. godine utvrdio da je došlo do kršenja člana 3 Konvencije (zabrana mučenja) u predmetu *A. R. E. protiv Grčke*. Slučaj se odnosio na „prisilno vraćanje po prelasku granice“ podnosioca predstavke iz Grčke u Tursku, odakle je pobjegla. Iako je izrazila strah od zlostavljanja kojem bi mogla biti izložena ako bude vraćena, grčke vlasti su ignorisale njen zahtjev za međunarodnu zaštitu.

Navedeni izazovi pokazuju da se ljudska prava moraju stalno prilagođavati transformacijama savremenog svijeta, istovremeno obezbjeđujući zaštitu svih, a posebno najranjivijih pojedinaca.

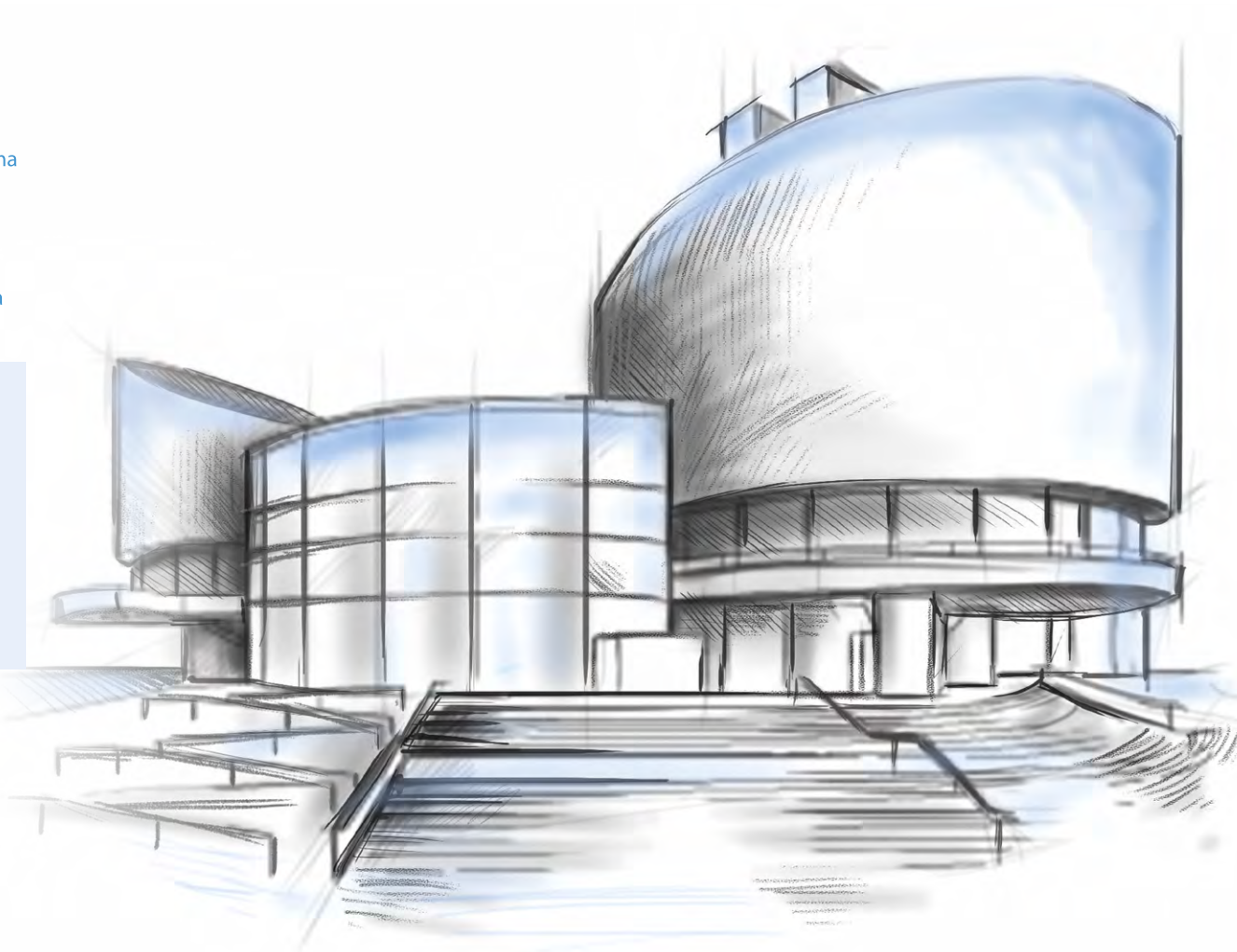
EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA: KAKO FUNKCIONIŠE

Evropski sud za ljudska prava, osnovan 1959. godine, bavi se slučajevima kršenja prava prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

Većina podnosilaca predstavi su pojedinci koji ukazuju na kršenja njihovih prava, uz obavezujuće odluke Suda koje primoravaju države da preduzmu akcije kako bi se spriječila buduća kršenja.

Evropski sud za ljudska prava

- ▶ Predstavlja sud pravde koji obezbjeđuje poštovanje osnovnih prava sa sjedištem u Strazburu.
- ▶ Ima 46 nezavisnih sudija.
- ▶ Može osuditi i vlade.
- ▶ Njegove presude su obavezujuće.

Ko može da se obrati Sudu?

- ▶ **Pojedinac koji vjeruje** da su mu prekršena osnovna prava, nakon što su iscrpljena sva prethodna pravna sredstva pred nacionalnim sudovima.
- ▶ **Bilo koja država članica** ako smatra da druga država članica krši Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

Kako se slučajevi obrađuju?

- ▶ **Podnošenje predstave:** predstave podnose pojedinci ili države koje tvrde da je došlo do kršenja prava.
- ▶ **Prihvatljivost:** Sud ispituje da li su sva nacionalna pravna sredstva iscrpljena i da li su ispunjeni ostali kriterijumi.
- ▶ **Prijateljsko poravnanje:** Sud može ohrabriti stranke da mirno riješe sporove.
- ▶ **Presuda:** ako se ne postigne dogovor, Sud donosi obavezujuću presudu. Ukoliko se utvrdi kršenje, država mora preduzeti korektivne mjere.
- ▶ **Izvršenje:** Komitet ministara nadgleda sprovođenje presuda

Da li ste znali?

Od svog osnivanja 1959. godine, Sud je postupao po preko milion predatih predstavi i donio skoro 30.000 presuda.

IZVRŠENJE PRESUDA - PRETVARANJE ODLUKA U AKCIJU

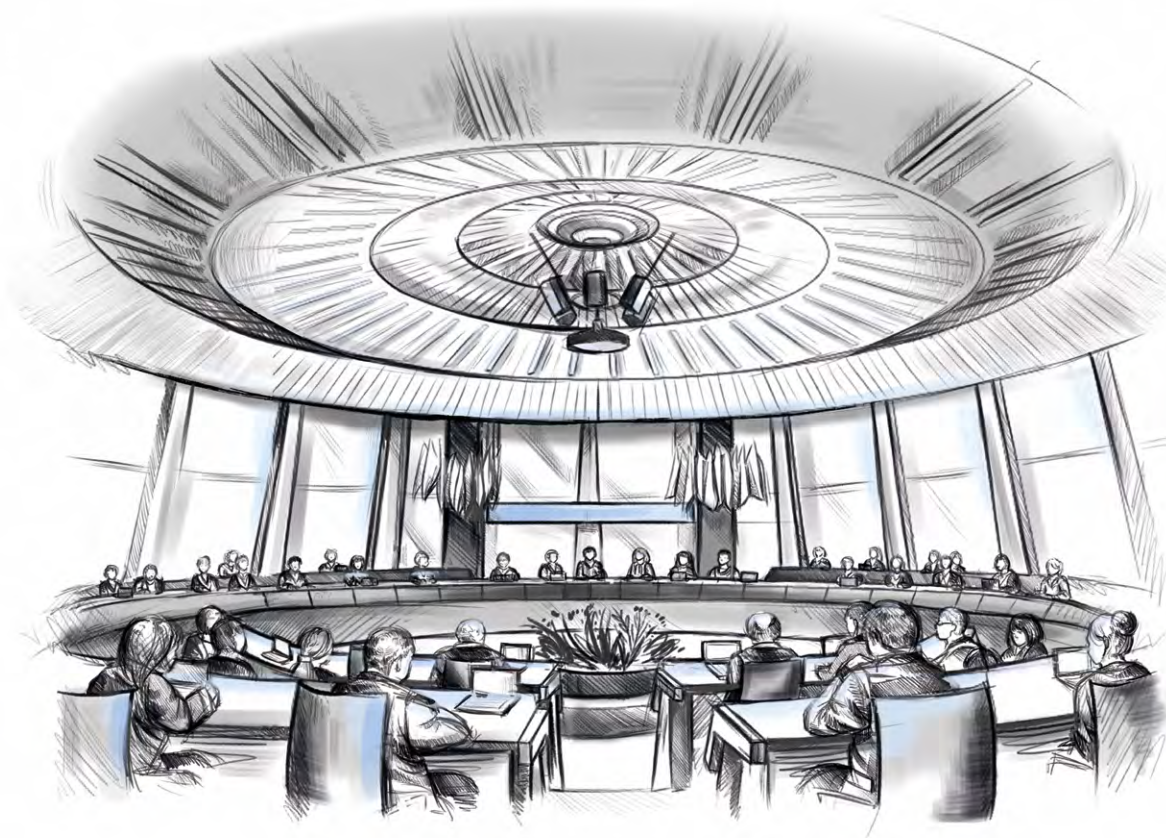
Kada Sud donese presudu, država mora da sprovede mjere za usklađivanje s njom, kao što su:

- ▶ **pojedinačne mjere:** obezbjeđivanje naknade, puštanje pritvorenika ili vraćanje prava;
- ▶ **opšte mjere:** izmjena zakona, poboljšanje uslova u zatvorima ili rješavanje sistemskih problema.

Komiteta ministara Savjeta Evrope nadgleda proces implementacije.

Komiteta ministara

Predstavlja tijelo za donošenje odluka koje predstavlja vlade država članica Savjeta Evrope a koje čine ministri vanjskih poslova ili njihovi ambasadori.

Primjeri nacionalnih reformi sprovedenih nakon presuda Suda

- ▶ Austrija je okončala monopol koji se odnosio na televiziju.
- ▶ Belgija je izmijenila svoje zakone o beskućnicima.
- ▶ Bugarska je uvela alternativu vojnoj službi za građane koji se pozivaju na prigovor savjesti.
- ▶ Češka Republika je izmijenila svoj zakon o azilu.
- ▶ Danska je proširila pravo zaposlenih da ne pripadaju sindikatu.
- ▶ Francuska, Španija i Ujedinjeno Kraljevstvo usvojili su zakone o prisluškivanju telefona.
- ▶ Grčka je poboljšala uslove pritvora za strane državljane koji čekaju deportaciju.
- ▶ Italija je uvela nove pravne lijekove u pogledu uslova pritvora.
- ▶ Nizozemska je izmijenila svoje zakonodavstvo o pritvoru pacijenata s mentalnim bolestima.
- ▶ Poljska je uvela promjene u zakonodavstvu i krivičnoj politici te izgradila nove zatvorske kapacitete kako bi izbjegla prenatrpanost zatvora.
- ▶ Slovenija je preduzela mjere kako bi spriječila zlostavljanje od strane policije.
- ▶ Švedska je izmijenila svoje odredbe o javnim suđenjima.
- ▶ Švajcarska je sprovela dvije zakonodavne reforme kako bi uklonila diskriminatorska ograničenja u pogledu nemogućnosti izbora prezimena nakon sklapanja braka.
- ▶ Turske je ukinula prisustvo vojnih sudija u sudovima državne bezbjednosti.
- ▶ Ukrajina je izmijenila svoj zakon o kleveti.

Na koji način možete saznati više detalja i uključiti se?

► Posjetite veb-sajt posvećen uticaju Evropske konvencije o ljudskim pravima

Otkrijte kako presude Suda utiču na živote širom Evrope. Veb-sajt o uticaju Konvencije sadrži studije slučaja, priče i multimedijalni sadržaj koji prikazuju efekte zaštite ljudskih prava u stvarnom svijetu.

<https://www.coe.int/echr/>

► Uronite u platformu Suda za razmjenu znanja

Pristupite detaljnim sažecima ključnih presuda i istražite kako se razvija sudska praksa Suda. Platforma nudi strukturisane uvide, tematske preglede i alate koji će vam pomoći da se snađete i razumijete jurisprudenciju Suda.

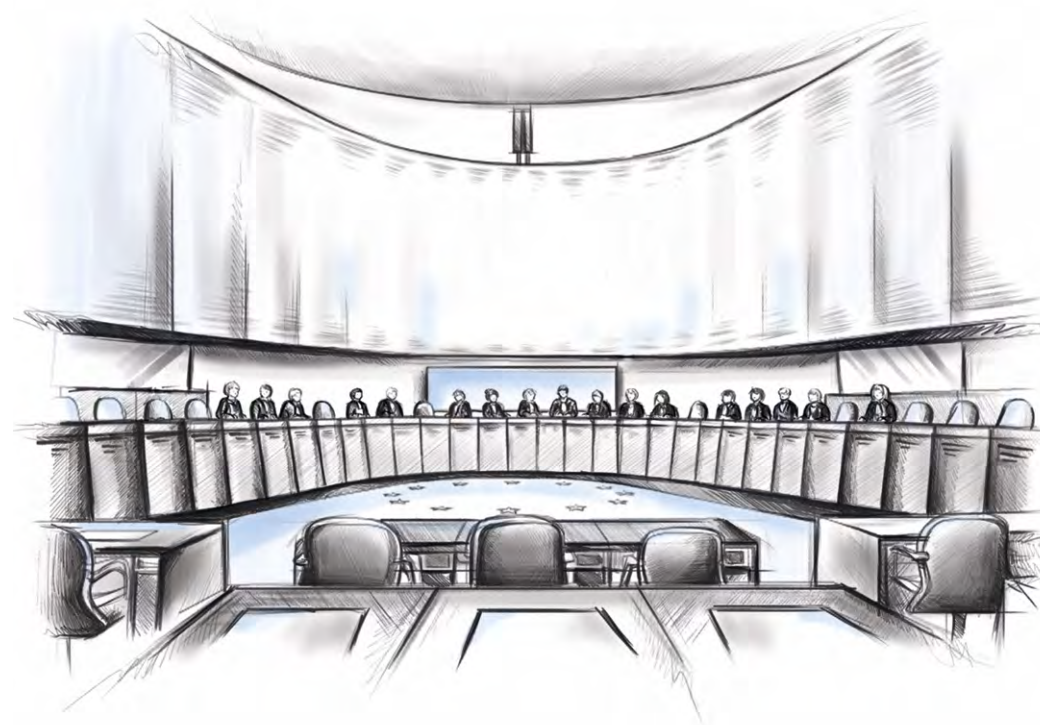
<https://ks.echr.coe.int/>

► Učestvujte u kursovima Programa Savjeta Evrope za edukaciju pravnih stručnjaka o ljudskim pravima (HELP)

Pridružite se besplatnim onlajn kursovima o širokom spektru tema iz domena ljudskih prava. HELP platforma nudi praktičnu obuku koju možete proći sopstvenim tempom, a koja je namijenjena pravnim stručnjacima i svima koji su zainteresovani da prodube svoje razumijevanje standarda ljudskih prava.

<https://www.coe.int/en/web/help/courses>

Reprodukcija izvoda (do 500 riječi) je dozvoljena, osim u komercijalne svrhe, pod uslovom da se sačuva integritet teksta, da se odlomak ne koristi van konteksta, da ne pruža nepotpune informacije i da na drugi način ne dovodi čitaoca u zabludu u pogledu prirode, obima ili sadržaja teksta.

Na izvorni tekst mora se uputiti na sljedeći način:
„© Savjet Evrope, 2026“.

Sve druge zahtjeve u vezi s reprodukcijom/prevodom cijelog dokumenta ili njegovih djelova treba uputiti Odjelenju za odnose s javnošću Savjeta Evrope.
(F-67075 Strasbourg Cedex ili public.relations@coe.int).

Ilustracije i prelom: Lean Ansinger (Léane Unsinger)
Objavilo Odjelenje za odnose s javnošću, Savjet Evrope

© Savjet Evrope, Septembar 2026.

Istražite Evropsku konvenciju o ljudskim pravima pomoću ovog jasnog i pristupačnog vodiča.

Otkrijte ključna prava zagarantovana Konvencijom, uz koncizne, lako čitljive sažetke značajne i skorašnje sudske prakse koji pokazuju kako ova prava pozitivno utiču na svakodnevni život.

Sagledajte kako mehanizmi zaštite Konvencije omogućavaju pojedincima i državama da traže pravdu i kako odluke Evropskog suda za ljudska prava oblikuju nacionalne zakone i direktno utiču na naš svakodnevni život.

Saznajte kako se Konvencija razvija kroz protokole i kroz novu sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, prilagođavajući se novim izazovima poput digitalne privatnosti i zaštite životne sredine i oblikujući ljudska prava koja su važna u svakodnevnom životu.

Pristupite jasnim, lako čitljivim sažecima sudske prakse i referencama, što ovu brošuru čini neophodnim resursom za studente, pravnike i sve koji žele da razumiju kako ljudska prava oblikuju svakodnevni život.

CNR

www.coe.int

Savjet Evrope je vodeća organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE